

درآمد

در ادامه روند توسعه دانش باستان‌شناسی کشور (۱۳) علاوه بر رویش سر سام آور مراکز آموزشی باستان‌شناسی، امسال شاهد تأسیس مقطع دکترای باستان‌شناسی در دانشگاه تربیت مدرس و پذیرش دانشجوی بودیم. تأسیس مقطع دکترای باستان‌شناسی، پرسشهای چندی را در ذهن جامعه باستان‌شناسی ایران بر می‌انگیزد:

آیا امکانات فنی، آموزشی و پژوهشی لازم برای تأسیس مقطع دکتری وجود دارد؟

آیا براسستی، اعضای هیأت علمی باستان‌شناسی دانشگاههای تربیت مدرس و تهران توانایی علمی و دانش لازم را برای تربیت دکترای باستان‌شناسی دارند؟

- به لحاظ آموزشی، دانشجوی دکترا چه دانشها و مهارتهای نوینی را می‌باید، فراگیرد؟

استادان مقطع دکترای باید چه خصوصاتی را دارا باشند؟

آیا دانش و بینش فارغ‌التحصیلان دکترای دانشگاه تربیت مدرس (و در آینده دانشگاه تهران) قابل مقایسه با فارغ‌التحصیلان دکترای دیگر دانشگاهها می‌باشد و اساساً آیا ایشان با آنان همتراز هستند؟

آیا، با وجود ناتوانی و درماندگی دانشگاههای تهران و تربیت مدرس در تربیت دانشجویان کارشناسی ارشد، تأسیس مقطع دکترا عقلانی، خردمندانه و قابل توجیه منطقی می‌باشد؟

آیا براسستی فارغ‌التحصیلان دوره دکترا، در توسعه باستان‌شناسی ایران، فراگیری دانش فنی غرب، بی‌نیاز کردن ایران از حضور مجدد باستان‌شناسان خارجی و اعتبار بخشیدن به حیثیت باستان‌شناسی ایران موفق خواهند بود؟

و بسیاری پرسشهای بی‌پاسخ دیگر که مجال پرداختن به آنها نیست. در این نوشتار سعی بر آن می‌باشد تا با مقایسه دیپارتمانهای باستان‌شناسی برخی از دانشگاههای معتبر دنیا (دانشگاه کمبریج انگلستان، دیپارتمان باستان‌شناسی *icl* دانشگاه لندن، دانشکده مطالعات خاور نزدیک (*NES*) دانشگاه تورنتو، دیپارتمان انسان‌شناسی دانشگاه کالگری، دیپارتمان باستان‌شناسی دانشگاه مک مستر، دانشگاه پنسیلوانیا، دانشگاه شیکاگو، دانشگاه کانبرا، دانشگاه هامبورگ، دانشگاه سوربن، دانشگاه ملی آنکارا و دکن کالج) با دانشگاههای تهران و تربیت مدرس اندکی به پاسخ حقیقی نزدیک شویم.

دانشگاه کمبریج انگلستان

الف - امکانات:

دانشگاه کمبریج نزدیک به هشت قرن است که به حیات علمی خود ادامه می‌دهد. دیپارتمان باستان‌شناسی این دانشگاه دارای کتابخانه تخصصی مرکزی، مرکز کامپیوتر تخصصی، سه موزه پژوهشی، یگان عکاسی هوایی

و آزمایشگاه علوم باستان‌شناختی می‌باشد. سیزده هیأت علمی آموزشی - پژوهشی زیر نظر استاد لردکالین رنفریو (*Prof.*) فعالیت می‌کنند. همچنین دیپارتمان دارای دو کمیته روابط بین‌الملل و روابط میان رشته‌ای می‌باشد و نیز موسسه تحقیقاتی مک دونالد وابسته به دیپارتمان باستان‌شناسی است. این موسسه جدای از برنامه‌های آموزشی دیپارتمان، در هر ترم تحصیلی سمینارهای آموزشی برگزار و دو فصلنامه و یک سالنامه منتشر می‌کند. لازم به ذکر است که دیپارتمان باستان‌شناسی هر گروه تخصصی، کتابخانه تخصصی ویژه خود را دارد.

ب - شرایط پذیرش دوره دکتری:

متقاضیان ورود به دوره دکترای باستان‌شناسی در دانشگاه کمبریج می‌باید پس از اخذ مدرک فوق‌لیسانس (*M.A*) دوره تخصصی یکساله "*M.Phil*" را با موفقیت سپری کنند و حداقل دست کم سه سال سابقه پژوهشی را در دوره فوق‌لیسانس داشته باشند. از داوطلب دکتری - که شرایط فوق‌الذکر را داراست - آزمون زبان و ادبیات گرفته می‌شود و داوطلب حداقل باید به دو زبان علمی دنیا - نظیر فرانسه، آلمانی، روسی - مسلط باشد. همچنین داوطلب در یکی از رشته‌های علوم تجربی یا ریاضی باید اطلاعات و معلومات کافی را دارا باشد و در آزمون آنها پذیرفته گردد.

پس از موفقیت در آزمون ادبیات و علوم، دانشجوی دکترا در مدت ده ترم به تحصیل می‌پردازد و البته این مدت قابل تمدید است. پایان‌نامه دکتری نباید کمتر از ۸۰۰۰۰ واژه تخصصی باشد.

پ - رشته‌های تخصصی دوره دکتری:

باستان‌شناسی کلاسیک، شرق‌شناسی، باستان‌شناسی پارینه‌سنگی، باستان‌شناسی آغاز قرون وسطا، باستان‌شناسی اجتماعی، دین باستان‌شناسی، باستان‌شناسی اقتصادی، باستان‌شناسی زراعت، باستان‌شناسی سمبلیک، مردم باستان‌شناسی، باستان‌شناسی تجربی، روش کاوش، علوم باستان‌شناختی، زمین باستان‌شناسی، میراث فرهنگی و موزه داری، علوم زمین، علوم گیاهی، مطالعات کواترنری. هر دانشجوی دکترا در یکی از رشته‌های فوق‌الذکر ده ترم تحصیل می‌کند، سپس می‌باید سه پروژه کاوش و حفاری را زیر نظر استاد راهنما انجام دهد.

ت - اعضای هیأت علمی دیپارتمان باستان‌شناسی:

اعضای هیأت علمی دیپارتمان باستان‌شناسی دانشگاه کمبریج می‌باید هر کدام حداقل دارای سه گرایش تخصصی یا مدرک دکترا و کارنامه درخشان پژوهشی و تألیف و ترجمه باشند. استاد راهنمای دانشجوی دکترا می‌باید دارای درجه استادی (*Prof.*) و استادان مشاور وی دارای حداقل درجه دانشیاری باشند و اصولاً دانشجوی دکتری اجازه ندارد از میان اعضای هیأت علمی با درجات دانشیاری یا استادیاری، استاد راهنما انتخاب کند! اعضای هیأت علمی که درجه استادیاری ممتاز (*Senior lec.*) دارند تنها می‌توانند به تدریس محدود چند درس بپردازند.

چشم انداز

دکترای باستان‌شناسی:

نام استاد	درجه علمی	تخصص	سمت علمی در آموزش مقطع دکترا
لردکالین رنفریو	استاد ممتاز (Prof.)	پیش از تاریخ اژه نوسنگی اروپا برنز اروپا	استاد راهنما
جرج پیت ریورز	استاد (Prof.)	باستان‌شناسی نظری علوم باستان‌شناختی باستان‌شناسی محیط	استاد راهنما
مارتین جونز	استاد (Prof.)	گیاه‌باستان‌شناسی فرهنگ‌های آغاز کشاورزی نوسنگی اروپا	استاد راهنما
یان هودر	دانشیار	مردم‌باستان‌شناسی باستان‌شناسی نظری باستان‌شناسی سمبلیک	استاد مشاور
پال ملارز	دانشیار	پارینه سنگی میان سنگی اقتصاد پارینه محیط زیست دیرین روش‌های سالیابی اقتصاد پارینه	استاد مشاور
جفری بیلی	استادیار ممتاز	پارینه سنگی میان سنگی باستان‌شناسی نظری	مدرس
دیلیپ چاکرابارتی	استادیار ممتاز	پیش از تاریخ استرالیا پیش از تاریخ هند آغاز تاریخ هند	مدرس
چارلز فرنچ	استادیار ممتاز	باستان‌شناسی تفسیری میکرو مورفولوژی خاک باستان‌شناسی علمی نجات بخشی	مدرس

بهرام آجورلو

یک تراژدی!

مدرس	انگلو ساکسون وایکینگ	استادیار ممتاز	کاترین هیلز
	تاریخ باستان‌شناسی		
مدرس	از اپی پائولیتیک تا هخامنشی	استادیار ممتاز	جون اوتس
مدرس	برنز اروپا - مدیریت	استادیار ممتاز	ماری لوئیس سورنسن
	منابع علمی باستان‌شناسی نظری - جنسیت باستان‌شناسی		
مدرس	عصر آهن - علوم مواد	استادیار ممتاز	ساندر واندرلین
	- سفال‌شناسی - مردم باستان‌شناسی - باستان‌شناسی نظری - باستان‌شناسی		
	سرزمین‌های مردابی		
مدرس	تمدنهای اژه - جوامع گردآورنده غذا و شکارچی - باستان‌شناسی	استادیار ممتاز	تدوایت لائو
	نظری - مردم باستان‌شناسی - آمار و کامپیوتر		
مدرس	بررسی ژئوفیزیکی	استادیار ممتاز	کالین شل
	انتگرالی کنترل از راه دور - علوم مواد - فلز باستان‌شناسی - GIS - بانکهای اطلاعاتی - داده پرداززی بصری		

دانشکده UCL دانشگاه لندن انگلستان؛ دپارتمان باستان‌شناسی

دانشگاه لندن دارای چندین دانشکده می‌باشد، که در هر کدام نیز دپارتمان باستان‌شناسی وجود دارد. در اینجا به اختصار دپارتمان باستان‌شناسی دانشکده UCL را معرفی می‌کنیم.

الف - امکانات:

- کتابخانه مرکزی: با هفت ساختمان که ساختمان اصلی به باستان‌شناسی کلاسیک اختصاص دارد و مصرشناسی نیز یک ساختمان را به خود اختصاص داده است. کتابخانه مرکزی مشترک هفت هزار عنوان مجله تخصصی باستان‌شناسی می‌باشد، افزون بر اینها هر گروه تخصصی در دپارتمان باستان‌شناسی نیز کتابخانه اختصاصی خود را دارند. کتابخانه دارای مرکز کامپیوتر است.

- موسسه باستان‌شناسی: مجهز به واحد عکاسی هوایی و کتابخانه‌ای با ۲۵۰۰۰ جلد کتاب تخصصی و ۲۲۰۰۰ عنوان رساله و مقاله تحقیقی و آزمایشگاه‌های سالیابی و مرکز کامپیوتر مجهز به سوپر کامپیوتر مرکزی می‌باشد.

- موسسه فلز باستان‌شناسی: مجهز به کتابخانه، مرکز کامپیوتر و آزمایشگاه

- دپارتمان علوم مواد و آنالیز اطلاعات: مجهز به آزمایشگاه و مرکز انفورماتیک.

- دپارتمان خدمات جغرافیایی: واحد کامپیوتر و واحد عکاسی هوایی دارد و به آموزش عملی نقشه برداری، عکاسی هوایی و تفسیر و ترسیم عکسها و نقشه‌ها می‌پردازد. استاندارد نقشه‌های این دپارتمان ۱:۵۰۰۰۰ است.

- دپارتمان باستان‌شناسی میدانی: دانشجویان دکتری روش کاوش را عملاً در این دپارتمان می‌آموزند.

- دپارتمان مطالعات مرمتی و موزه داری:

- بنیاد علمی گوردون چایلد: مجهز به کتابخانه و مرکز کامپیوتر.
- بنیاد علمی مارگارت گیفت: مجهز به کتابخانه و مرکز کامپیوتر.
- بنیاد علمی سر مور تیمویلر: مجهز به کتابخانه و مرکز کامپیوتر.
- بنیاد مرکزی تحقیقات دانشگاه لندن.
- دپارتمان باستان‌شناسی: مرکزی است که کلاسهای دروس باستان‌شناسی در آنجا تشکیل می‌شود و مدیریت دپارتمان در آنجا مستقر است. لازم به توضیح است که شمار قابل توجهی از کلاسها در بریتیش میوزیوم دایر می‌شوند. دپارتمان دارای مرکز کامپیوتر می‌باشد و هر گروه آموزشی کتابخانه اختصاصی خود را دارد.
ب - شرایط پذیرش در مقطع دکتری:
داوطلب دوره دکتری باید دارای مدرک فوق لیسانس یا M.Phil باستان‌شناسی باشد. آزمون ورودی علاوه بر دروس باستان‌شناسی شامل ادبیات انگلیسی و یک زبان دیگر (نظیر فرانسوی) و یکی از شاخه‌های علوم می‌شود. دوره تدریس کلاسی سه سال است و در طی سه سال همواره کار تحقیقاتی به دانشجو واگذار می‌گردد. مباحث تدریسی کاملاً تخصصی می‌باشند. پس از پایان دوره سه ساله دانشجو زیر نظر یک استاد به تنظیم رساله می‌پردازد و کار صحرایی و کاوش مرتبط با موضوع رساله هستند. پایان نامه نباید کمتر از ۶۰۰۰۰ واژه تخصصی باشد.
پ - اعضای هیأت علمی مقطع دکتری:
استادان: جان تایت ادواردز، فکری حسن، جان ویکلز، جیمز گراهام کمپل، دیوید هاریس، دیوید رودلینگ، مارک گاردینر، مارک رابرتز، بنو روزنبرگ، هانس گرت باخمان، جیمز چارلز.
دانشیاران: روت وایتهاوس، جرجینا هرمان، مارک هاسال، آلن جانستون، ریچارد دریس، گوردون هیلمن، کلایو اور تون
استادیاران ممتاز: هاریت کرافورد، پتر دروت، یان گلوور، دیوید گریفیت.

دانشگاه کالگاری کانادا: دپارتمان باستان‌شناسی

دانشگاه کالگاری در ۱۹۷۰ تأسیس گردید و دپارتمان باستان‌شناسی آن بیشتر به مطالعات باستان‌شناسی قاره آمریکا توجه دارد. در اینجا جهت اطلاع خواننده گرامی خصوصیات تحصیل در مقطع دکتری این دانشگاه عرضه می‌گردد.

الف - امکانات:

موسسه باستان‌شناسی مجهز به آزمایشگاههای انسانشناسی فیزیکی، استخوان‌شناسی، خاک‌شناسی، ژئومورفولوژی، واحد عکاسی هوایی، واحد طراحی، مرکز کامپیوتر و مرکز سوپر کامپیوتر می‌باشد و کتابخانه آن ۱۶۰۰۰۰ جلد کتاب تخصصی دارد و مشترک ۳۰ عنوان نشریه تخصصی باستان‌شناسی است. (آمار ۱۹۹۵)

- موزه پژوهشی.

- کتابخانه تخصصی مخصوص دوره دکتری.

- مرکز انفورماتیک مخصوص دوره دکتری.

- کتابخانه مدیریت دپارتمان باستان‌شناسی با ۲۰۰۰ جلد کتاب. (آمار

۱۹۹۵)

- تالار همایشها: سالانه یک کنگره تخصصی در ماه نوامبر در اینجا برگزار می‌شود.

- دفتر روابط بین‌الملل: مسئول برقراری ارتباط گسترده با موسسات باستان‌شناسی و موزه‌های قاره آمریکا است.

ب - شرایط پذیرش در مقطع دکتری:

داوطلب مقطع دکتری باید حداقل مدرک فوق لیسانس باستان‌شناسی داشته باشد و پیش از شرکت در کنکور، یک مقاله علمی مستند به هیأت نظارت عالی ارائه دهد. پس از کسب موافقت هیأت نظارت عالی، داوطلب دو فصل حفاری تحقیقاتی انجام می‌دهد که البته اگر در دوره فوق لیسانس سابقه دو فصل سرپرستی هیأت کاوش را داشته باشد، از این مقوله معاف است. کنکور شامل دروس باستان‌شناسی، ادبیات انگلیسی و فرانسه و ادبیات بیگانه (نظیر آلمانی) و علوم ریاضی می‌شود که حداقل نمره قبولی در علوم ریاضی B می‌باشد. دانشجوی پس از گزینش می‌باید حداقل در سه گرایش تخصصی مرتبط با همدیگر به تحصیل بپردازد و جهت تدوین تحصیل، دو مقاله علمی دیگر به هیأت نظارت عالی ارائه دهد. حضور مرتب و مداوم دانشجوی در مطالعات آزمایشگاهی الزامی است و دانشجوی پس از هشت ماه تحصیل کلاسی می‌تواند استاد راهنما با درجه استادی و دو استاد مشاور با درجه دانشجویی انتخاب کند. رساله دکتری پس از بیست ماه باید به هیأت تحصیلات تکمیلی دپارتمان تسلیم شود.

پ - اعضای هیأت علمی مقطع دکتری:

مقطع دکتری دانشگاه کالگاری دارای دو هیأت علمی است که یکی هیأت علمی مدرسان و دیگری هیأت علمی پشتیبان است که دومی به پژوهش و ارائه خدمات مشاوره‌ای به دانشجوی می‌پردازد. حداقل رتبه علمی جهت عضویت در هیأت علمی مقطع دکتری، دانشجویی می‌باشد. در مقطع دکتری ۴۸ موضوع تخصصی تدریس می‌شود و پانزده موضوع هم به صورت سمیناری عرضه می‌گردند. هر عضو هیأت علمی باید حداقل سه تخصص داشته باشد:

دانشکده مطالعات خاور نزدیک (NES) دانشگاه تورنتو کانادا

در این دانشکده دانشجوی دکتری باستان‌شناسی افزون بر مطالعات باستان‌شناسی، دوره‌های تخصصی شرق‌شناسی را نیز سپری می‌کند و در این زمینه پژوهشی متخصص می‌گردد.

الف - شرایط پذیرش دوره دکتری:

داوطلب ورود به مقطع دکتری باید دارای مدرک فوق لیسانس باستان‌شناسی باشد و پس از گذراندن دوره تخصصی یکساله *M.Phil.* در کنکور ورودی شرکت کند. کنکور ورودی شامل آزمونهای باستان‌شناسی آسیای غربی در پنج درس تخصصی و ادبیات انگلیسی و فرانسوی و آلمانی می‌شود که موفقیت در آنها الزامی است. همچنین نمره عالی مدرک فوق لیسانس نیز بسیار موثر می‌باشد.

پس از پذیرش، دانشجوی می‌باید حداقل چهار سال در کلاسهای درس حضور یابد. هر درس توسط چند استادیار ممتاز و دانشیار و تحت نظر یک استاد (*Prof.*) تدریس می‌شود و برای هر کدام از دروس باستان‌شناسی، سه ماه کاوش در محل نیز ضروری است. در هر درسی تحقیق کتابخانه‌ای الزامی است و نتیجه آن باید به صورت یک مقاله علمی تخصصی منعکس گردد. بطور کلی نمره قبولی هر درس شامل آزمون کتبی، ارائه مقاله تخصصی و گزارش کاوش می‌باشد. پس از اینکه دانشجوی کلیه دروس کلاسی را به اتمام رسانید و موفقیت مشارکت او در کاوشها و اعتبار مقالات وی مورد تأیید استاد راهنما و هیأت داوران واقع گردید، می‌تواند به تنظیم رساله دکتری بپردازد و دفاع کند. درجه استاد راهنما می‌بایست استاد و درجه اساتید مشاور کمتر از دانشیار نباید باشد.

ب - امکانات:

کتابخانه تخصصی، مرکز انفورماتیک، موسسه باستان‌شناسی، آزمایشگاه علوم باستان‌شناختی.

پ - دروس تنوری - عملی دوره دکتری:

ادبیات لاتین، ادبیات عربی، ادبیات عبری، ادبیات اکدی، ادبیات سوری و آرامی، ادبیات مصری، ادبیات یونانی، تاریخ شرق نزدیک، تاریخ ادیان شرق نزدیک، ادبیات سومری، زبان‌شناسی زبانهای سامی، مصرشناسی، سومرشناسی، باستان‌شناسی سوریه و فلسطین، باستان‌شناسی دوران تاریخی آسیای غربی، پیش از تاریخ آسیای غربی، تاریخ هنر مصر، باستان‌شناسی عصر برنز سوریه و فلسطین، باستان‌شناسی نوبیه (اتیوپی).

ت - اعضای هیأت علمی:

اعضای هیأت علمی مقطع دکتری باید دارای حداقل رتبه علمی استادیار ممتاز باشند و استادان راهنما و مشاور دانشجوی دکتری باید درجه استادی و دانشیاری داشته باشند.

استادان (*Prof.*): آر.جی. لپورهن، کارل یانگ، آر.اف.بی. سویت
دانشیاران: اس. براون، پی. پی. دیون، اچ. فاکس، جی. فریم، ای. کی. گرایسون، کی. ای. گریزمسکی، جی. اس. هالیدی، ان. بی. میل، جی. بی. پکهام، پیتر سام، دی. بی. بردفورد، بی. جی. رول.
استادیاران ممتاز (*Senior Lec.*): تی. میچام، ال. ام. گارشویترز.

نام استاد	درجه علمی	تخصص	سمت علمی در آموزش مقطع دکتری
ان. دیوید	استاد ممتاز	پیش از تاریخ آفریقا و اروپا - مردم باستان‌شناسی - مطالعه فرهنگهای مادی	راهنما
جی. دبیلیو. هلمز	استاد	باستان‌شناسی قطب و ماوراء قسطنطنیه، اقیانوس آرام، جوامع شکارچی و گردآورنده	راهنما
ام. ای. کاتزبرگ	استاد	انسان‌شناسی فیزیکی، استخوان‌شناسی، شیمی استخوان، آنالیز ایزوتوپ	راهنما
بی. پی. کویمان	استاد	امریکای شمالی، پیش از تاریخ اقیانوسیه، آنالیز مواد آلی	راهنما
پی. ماتیوس	استاد	امریکای مرکزی، خطوط مایا، سبکهای نگارش، فیلولوژی	راهنما
جی. او. تارلر	استاد	روش کاوش، باستان‌شناسی نظری، الگوهای استقرار	راهنما
جی. اس. ریموند	استاد	اکولوژی امریکای جنوبی، مردم نگاری تاریخی اینکا، آنالیز سبکهای هنری، ریشه‌های زراعت	راهنما
بی. او. کی. ریوز	استاد	باستان زمین‌شناسی، محیط زیست باستانی، مطالعات کواترنری امریکای شمالی، دیرین مردم شناسی	راهنما

دانشگاه مک مستر کانادا؛ دپارتمان انسان‌شناسی

تخصصی) به هیأت مشاوران علمی "سאלنامه انسان‌شناسی دانشگاه مک‌مستر" ارائه کند که مورد پذیرش واقع شوند. پس از طی این مراحل، دانشجوی حق انتخاب استاد مشاور یا حداقل درجه دانشجویی را دارد و ایشان هستند که دروس مورد نیاز دانشجوی را تشخیص داده و پیشنهاد می‌کند و دانشجوی با اجازه وی حق تغییر دروس را دارد. در اسرع وقت استاد راهنما (با درجه پروفیسوری) انتخاب و تحت نظر او کار صحرائی برای رساله دکتری انجام می‌شود. یک هیأت نظارت عالی عملکرد سالانه دانشجوی را کنترل می‌کند و دانشجوی باید گزارش سالانه به ایشان ارائه دهد. حداقل دوره تحصیل چهار سال می‌باشد.

دانشگاه پنسیلوانیا؛ امریکا

در دانشگاه پنسیلوانیا، باستان‌شناسی در زیر مجموعه رشته انسان‌شناسی فرهنگی تدریس می‌شود.

الف - امکانات:

به لحاظ امکانات آموزشی و پژوهشی این دانشگاه از مجهزترین دانشگاههای دنیا می‌باشد و با دانشگاههایی نظیر لندن و کمبریج و تورنتو رقابت می‌کند.

دپارتمان انسان‌شناسی دانشگاه مک‌مستر بر پژوهشهای انسان‌شناسی فرهنگی و دیرین انسان‌شناسی تاکید دارد و ارتباط آن با باستان‌شناسی، از منظر دیرین انسان‌شناسی می‌باشد.

الف - امکانات:

کتابخانه تخصصی، مرکز کامپیوتر، آزمایشگاههای استخوان‌شناسی و شیمی استخوان و انسان‌شناسی فیزیکی، کارگاه زبان‌شناسی و موسسه انسان‌شناسی.

ب - شرایط پذیرش در مقطع دکتری:

داوطلب باید مدرک فوق‌لیسانس انسان‌شناسی یا باستان‌شناسی داشته باشد و باید در آزمون ادبیات انگلیسی، زبان علمی غیر انگلیسی (نظیر فرانسوی) و یک زبان اقوام بدوی موفق شود. سپس مصاحبه علمی انجام می‌شود و اگر متقاضی نتواند بیش از سه بار در مصاحبه علمی موفق شود، باید از تحصیل در مقطع دکتری دانشگاه مک‌مستر انصراف حاصل کند.

نتایج مصاحبه علمی به صورت عالی، قابل قبول و ضعیف و مردود منعکس می‌شوند.

پس از این مرحله، داوطلب باید سه مقاله علمی (حداقل ۲۵۰۰ کلمه

هر ترم ۴ موضوع ارائه می‌شود، با موفقیت سپری کند. با یک استثناء دانشجوی در سال اول باید ۶ موضوع درسی را بیاموزد. دوازده موضوع درسی در محل دانشگاه و هشت موضوع دیگر در بیرون از دانشگاه تدریس می‌شوند. استاد راهنما باید درجهٔ استادی (Prof.) و اساتید مشاور باید حداقل درجهٔ دانشجویی داشته باشند.

پ - اعضای هیأت علمی مقطع دکتری:

در اینجا به اختصار به معرفی آن گروه از اعضای هیأت علمی می‌پردازیم که تخصص باستان‌شناسی یا انسان‌شناسی فرهنگی دارند:

ب - شرایط پذیرش در مقطع دکتری:

داوطلب مقطع دکتری باید دارای مدرک فوق لیسانس باستان‌شناسی باشد. از مواد آزمون کنکور غیر از زبان انگلیسی، یکی از زبانهای فرانسوی، آلمانی، روسی و اسپانیولی است. دیگر زبانها نیازمند کسب مجوز رسمی هیأت نظارت عالی می‌باشد.

کنکور ورودی در دو مرحله برگزار می‌شود. مرحله اول ماه آوریل است که اگر داوطلب مردود گردید می‌تواند در ماه اکتبر مجدداً شرکت کند. در هر حال، آزمون زبان و ادبیات بسیار مهم تلقی می‌شود. تحصیل در مقطع دکتری پنج سال است و دانشجویی باید حداقل ۲۰ موضوع درسی را، که در

نام استاد	درجه علمی	تخصص	سمت علمی در آموزش مقطع دکتری
اشموروندی	استاد	تمدنهای امریکای مرکزی، باستان‌شناسی نظری	راهنما
سندرابارنز	استاد	انسان‌شناسی فرهنگی	راهنما
دیبل هارولد	استاد	پیش از تاریخ	راهنما
کلارک اریکسون	استاد	پیش از تاریخ امریکا	راهنما
جان فوت	استاد	باستان‌شناسی، فیلولوژی	راهنما
فرانسیس جانستون	استاد	انسان‌شناسی فرهنگی	راهنما
کن وب	استاد	انسان‌شناسی فرهنگی	راهنما
موری کریکوم	استاد	استخوان باستان‌شناسی	راهنما
دیوید اوکانر	استاد	مصرشناسی، تاریخ	راهنما
جولیا پلسی	استاد	انسان‌شناسی فرهنگی	راهنما
وینسنت پیگوت	استاد	پیش از تاریخ خاور میانه	راهنما
جرجی پوزل	استاد	باستان‌شناسی آسیای غربی	راهنما
دانیل رز	استاد	فیلولوژیست	راهنما
مارینارزمان	استاد	انسان‌شناسی فرهنگی	راهنما
جرمی ساپلوف	استاد	تمدنهای امریکا	راهنما
رابرت شویلر	استاد	باستان‌شناسی، انسان‌شناسی، تاریخ	راهنما
		انسان‌شناسی، تاریخ باستان‌شناسی	
برایان اسپونر	استاد	انسان‌شناسی فرهنگی	راهنما
جرجی اوربان	استاد	فیلولوژی و انسان‌شناسی فرهنگی	راهنما
برناردویلز	استاد	پیش از تاریخ و آغاز تاریخ	راهنما
ریچارد زتلر	استاد	باستان‌شناسی آسیای غربی	راهنما
ژاک برداز	استاد	باستان‌شناسی	راهنما
ویلیام جو	استاد	تمدنهای امریکا	راهنما
هاوارد اچ. گودناف	استاد	انسان‌شناسی فرهنگی و زبان‌شناسی	راهنما
ویلیام دونپورت	استاد	انسان‌شناسی فرهنگی	راهنما
روین ریئا	استاد	انسان‌شناسی فرهنگی	راهنما

به دانشجوی در مدت تحصیل، بورسهای تحقیقاتی نظیر بورس تحقیق کتابخانه‌ای، موزه‌ای و بورس کاوش واگذار می‌شود.

دپارتمان باستان‌شناسی دانشگاه کانبرا؛ استرالیا

دپارتمان باستان‌شناسی دانشگاه کانبرا استرالیا بر پژوهشهای باستان‌شناسی پیش از تاریخ و هماهنگ با انسان‌شناسی تأکید می‌ورزد و نه تنها استرالیا بلکه سراسر جهان موضوع مطالعه آن می‌باشد. تکنیکهای انسان‌شناسی زیستی از دروس قابل توجه این دانشگاه در مقطع دکترا هستند.

الف - امکانات:

دپارتمان باستان‌شناسی دانشگاه کانبرا مجهز به موسسه پژوهشی، موسسه علوم باستان‌شناختی و آزمایشگاههای مربوط می‌باشد.

ب - شرایط پذیرش در مقطع دکترا:

داوطلب باید حداقل مدرک فوق لیسانس و سابقه کاوش صحرایی داشته باشد. ادبیات انگلیسی و معرفت‌شناسی پیش از تاریخ (*Epistemology of Prehistory*) از مهمترین مواد آزمون کنکور ورودی هستند. پس از پذیرش، دانشجوی ۲۷ مبحث تئوری درباره باستان‌شناسی پیش از تاریخ و ۱۵ مبحث تئوری دیرین انسان‌شناسی را سپری می‌کند و حضور در کاوشهای صحرایی، مطالعات آزمایشگاهی و کلاسهای علوم باستان‌شناسی الزامی است. دروس عملی نیز شامل جغرافیای پیش از تاریخ و آنالیز اسکلتها و آنالیز کارابزارها می‌شوند.

پ - اعضای هیأت علمی مقطع دکترا:

حداقل شرط عضویت در هیأت علمی مقطع دکترا داشتن درجه استادیاری ممتاز (*Senior lec.*) است ولی فقط اعضای هیأت علمی که درجات استادی و دانشیاری دارند، مجاز به ارائه خدمات راهنمایی و مشاوره به دانشجویان دکترا می‌باشند.

دانشگاه شیکاگو:

در این دانشگاه، باستان‌شناسی زیرمجموعه انسان‌شناسی تدریس و تحصیل می‌شود و دپارتمان باستان‌شناسی وجود ندارد. مؤسسه شرق‌شناسی شیکاگو شاخص‌ترین نهاد علمی می‌باشد که به پژوهشهای باستان‌شناسی می‌پردازد و از مؤسسات تابع دانشگاه شیکاگو است. مؤسسه زبانها و تمدنهای خاور نزدیک باستان یا *Nelc (Ancient near eastern languages & civilizations)* بنیادی تحقیقاتی می‌باشد که خود زیرمجموعه مؤسسه شرق‌شناسی است و دارای کتابخانه مستقل مرکزی، آزمایشگاه سالیابی و انسان‌شناسی فیزیکی و واحد مرکزی کامپیوتر است. کتابخانه مرکزی، مشترک کلیه نشریات تخصصی می‌باشد و شبکه اینترنت آن با مراکز معتبر تحقیقاتی جهان مرتبط است.

شرایط پذیرش دانشجوی دکترا:

داوطلب نباید معدل فوق لیسانس کمتر از *B* داشته باشد لیکن داشتن مدرک فوق لیسانس باستان‌شناسی هم الزامی نیست. اما پس از پذیرش باید چندین درس اضافی را بگذرانند.

از دیگر شرایط پذیرش، آزمون زبان و ادبیات می‌باشد. داوطلب باید جدا از ادبیات انگلیسی، در رشته‌های فرانسوی و آلمانی نیز آزمون دهد و موفق گردد. همچنین آشنایی با دو زبان باستان (همچون اکدی یا ایلامی) و موفقیت در آزمون آنها الزامی می‌باشد. پس از پذیرش نهایی و دو سال تحصیل کلاسی، دانشجوی در مدت چهار الی پنج سال به تنظیم رساله می‌پردازد.

شرایط اعضای هیأت علمی مقطع دکترا:

استادان مقطع دکترا می‌بایست دارای درجات استاد ممتاز (*Full prof.*)، استاد (*Assoc. prof.*) یا دستیار استاد (*Ass. prof.*) مرتبط با رشته تدریسی خویش باشند. کمیته‌ای بر عملکرد دانشجوی دکترا نظارت می‌کند که انتخاب اعضای آن به عهده دانشجو است. اعضای کمیته عبارتند از یک استاد راهنما (*Full prof.*) و سه نفر از دیگر استادان دپارتمان.

نام استاد	درجه علمی	تخصص	سمت علمی در آموزش دکترا
مک براید	استاد	پیش از تاریخ و دیرین انسان‌شناسی	راهنما
ای. رزنفلد	استاد	باستان‌شناسی، انسان‌شناسی و ادبیات	راهنما
دیپلیو. امبروز	دانشیار	پیش از تاریخ	مشاور
پ. بلوود	دانشیار	باستان‌شناسی پیش از تاریخ و دیرین	مشاور
انسان‌شناسی			
فرانک ماووز	دانشیار	پیش از تاریخ	مشاور
فارینگتون	دانشیار	پیش از تاریخ و انسان‌شناسی دیرین	مشاور
سی. گرووز	دانشیار	باستان‌شناسی و انسان‌شناسی زیستی	مشاور
ار. گرون	استادیار ممتاز	پیش از تاریخ	مدرس
جی. هد	استادیار ممتاز	پیش از تاریخ	مدرس
ار. جونز	استادیار ممتاز	پیش از تاریخ	مدرس
تی. لوی	استادیار ممتاز	پیش از تاریخ	مدرس
ام. مانتن	استادیار ممتاز	باستان‌شناسی پیش از تاریخ و	مدرس
انسان‌شناسی			
ار. رابرتز	دانشیار	پیش از تاریخ	مشاور
ام. اسمیت	دانشیار	پیش از تاریخ	مشاور
ام. اسپریگز	دانشیار	پیش از تاریخ	مشاور
ای. تورن	دانشیار	پیش از تاریخ	مشاور

دانشگاه هامبورگ

نظام تحصیلاتی در مقطع دکترای دانشگاه آلمان تقریباً مشابه همدیگر می‌باشد. در اینجا به اختصار دپارتمان باستان‌شناسی دانشگاه هامبورگ معرفی می‌شود.

الف- امکانات:

کتابخانه تخصصی گروه باستان‌شناسی با واحد مرکزی کامپیوتر، موسسه باستان‌شناسی مجهز به کتابخانه و واحد کامپیوتر، مرکز کامپیوتر و بانک اطلاعات، آزمایشگاه‌های سالیایی و علوم باستان‌شناختی و اسکاگران عکاسی هوایی و واحد مطالعات جغرافیایی.

کتابخانه موسسه باستان‌شناسی دارای کلیه کتب و نشریات تخصصی که تاکنون به زبان‌های آلمانی، انگلیسی، فرانسوی و روسی چاپ شده‌اند، می‌باشد.

ب- شرایط پذیرش دانشجوی دکتری؛

داوطلب باید دارای فوق لیسانس باستان‌شناسی (*Magister*) با حداقل معدل ۱۵ باشد و در آزمون‌های زبان آلمانی و انگلیسی نمره کامل بیاورد. سپس داوطلب بنا بر گرایش مورد علاقه خویش با یکی از استادان گرایش مربوطه (*prof.*) مصاحبه علمی حضوری انجام می‌دهد و چنانچه استاد صلاحیت علمی داوطلب را تأیید کرد، وی می‌تواند به تحصیل بپردازد.

دوره تحصیل در مقطع دکتری حداقل پنج سال است و اگر داوطلب در گرایش باستان‌شناسی دوران تاریخی تحصیل می‌کند، یادگیری زبان باستانی و فرهنگ آن دوره برای وی الزامی است (نظیر زبان اکدی برای گرایش آشور شناسی). همچنین داوطلب به مدت دو نیمسال تحصیلی دروس فرعی (*Neben Fach*) نظیر زبان‌های باستانی، تاریخ و علوم باستان‌شناختی را می‌آموزد و در یک ترم صد و شصت روزه کاوش در محل شرکت می‌کند. بنا به صلاح دید استاد، شرکت در کلیه برنامه‌های تحقیقاتی میدانی و موزه‌ای - در هر نقطه‌ای از جهان که باشد - الزامی است و نیز بورس‌های پژوهشی نیز به دانشجوی و اگذار می‌شود.

پ- شرایط اعضای هیأت علمی مقطع دکتری:

آن دسته از استادانی می‌توانند به تدریس و تربیت دانشجوی دکتری بپردازند که دارای درجه استادی (*prof.*) باشند. در دانشگاه هامبورگ حتی استادان مشاور نیز باید درجه استادی داشته باشند و دانشیاران عضو هیأت علمی مقطع دکتری نیستند.

تنها، دپارتمان‌هایی حق و صلاحیت تأسیس مقطع دکتری دارند که حداقل سه نفر استاد متخصص (*prof.*) داشته باشند و اگر دانشجویی در گرایشی پذیرفته شود که به دلایلی استاد آن گرایش حضور نداشته باشد، وی را به دانشگاهی که استاد متخصص آن گرایش را دارد معرفی می‌کنند، هر چند که آن دانشگاه در خارج از آلمان باشد.

دانشگاه سوربن

رشته باستان‌شناسی در دانشکده‌های یکم، سوم و چهارم دانشگاه سوربن تدریس می‌شود. دپارتمان باستان‌شناسی دانشکده چهارم، تخصصی باستان‌شناسی و تاریخ هنر اسلامی می‌باشد. ایران‌شناسی و مباحث آن در دانشکده سوم و باستان‌شناسی شرق قدیم پیش از اسلام در دانشکده یکم دپارتمان دارند.

الف - امکانات:

هر دپارتمانی دارای کتابخانه کاملاً تخصصی همراه با واحد کامپیوتر و شبکه اینترنت می‌باشد و برخی دروس عملی، کارگاه آموزشی نیز دارند. کتابخانه "دوسه" در دانشکده چهارم ویژه کتب و مجلات تاریخ هنر است. هم چنین کتابخانه ملی پاریس - مجهز به شبکه اینترنت - با دپارتمان‌های باستان‌شناسی دانشگاه سوربن همکاری کامل و مستمر دارد

و تنها به دانشجویان بالاتر از مقطع فوق لیسانس سرویس می‌دهد. دانشگاه سوربن دارای آزمایشگاه‌های سالیایی و علوم باستان‌شناسی نمی‌باشد ولیک آزمایشگاه‌های پیشرفته علوم باستان‌شناختی موزه لوور همیشه آماده همکاری علمی و ارائه سرویس به پژوهشگران باستان‌شناسی دانشگاه سوربن هستند.

ب- شرایط پذیرش دانشجوی در مقطع دکتری:

مقطع دکتری آزمون کنکور ورودی ندارد و صرف داشتن مدرک فوق لیسانس باستان‌شناسی کافی است اما قاعده ورود آسان و خروج دشوار به شدت رعایت می‌شود. دروس دوره فوق لیسانس به صورت سمیناری - پژوهشی ارائه می‌شوند و دانشجویان از بورس‌ها و بودجه‌های تحقیقاتی بهره‌مند است.

تسلط بر زبان‌های فرانسه و انگلیسی از ضروریات تحصیلات مقطع دکتری می‌باشند و بویژه تحصیل در رشته باستان‌شناسی و تاریخ هنر تمدن اسلامی تسلط بر زبان‌های عربی، ترکی، فارسی و ایتالیایی را نیز می‌طلبد و اصولاً "هر زبان جدیدی، مساوی است با افقی جدید" از شعارهای دانشگاه سوربن است.

دانشجوی دکتری در یکسال نخست، دوره آموزشی با عنوان "مطالعات عمیق و روش تحقیق" را می‌گذرانند و باید از این دوره دیپلم موفقیت بگیرد و سپس سه سال بعدی را صرف پژوهش و تنظیم رساله دکتری می‌کند.

پ- شرایط اعضای هیأت علمی مقطع دکتری:

مقتضای عضویت در هیأت علمی دانشگاه می‌بایست مدرک دکتری و کارنامه کار تحقیقی مثبتی داشته باشد و چنانچه هیأت ژوری دپارتمان، دانشکده و دانشگاه صلاحیت علمی وی را تأیید کردند، می‌تواند در کنکور استخدام هیأت علمی به نام *Agrégation* شرکت کند و اگر موفق گردید مجوز عضویت در هیأت علمی و درجه استادیاری را کسب می‌کند. در دانشگاه سوربن، دانشجوی دکتری فقط از راهنمایان علمی یک نفر استاد راهنما با درجه پروفیسوری بهره‌مند می‌شود و استاد مشاور ندارد. استاد راهنمای دانشجوی دکتری باید مدرک پایه علمی با نام *Abilitation* و درجه پروفیسوری (*prof.*) داشته باشد.

دانشگاه ملی آنکارا

دانشگاه ملی آنکارا بیش از نیم قرن سابقه حیات علمی دارد. این دانشگاه خاستگاه باستان‌شناسان بنامی چون انور بوستانچی، اکرم آکورگال و تحسین اوزگوج می‌باشد. مکتب باستان‌شناسی در این دانشگاه، امریکایی است. هر چند که رشته باستان‌شناسی دپارتمان مستقل خود را داراست. دپارتمان باستان‌شناسی در مقطع فوق لیسانس و دکتری از گروه‌های آموزشی - پژوهشی باستان‌شناسی پیش از تاریخ، باستان‌شناسی دوران آغاز تاریخی خاور نزدیک، هیتیت شناسی، دیرین انسان شناسی، انسان شناسی فرهنگی، انسان شناسی فیزیکی و تاریخ هنر تشکیل می‌شود.

دپارتمان باستان‌شناسی دانشگاه ملی آنکارا با دانشگاه‌های آمریکا، آلمان و بریتانیا همکاری مشترک دارد و در زمینه‌های آموزش، پژوهش و کاوش، پروتکل‌هایی به امضاء رسانده‌اند، بویژه در رشته‌های اورارتو شناسی، هیتیت شناسی و پیش از تاریخ آناتولی با آکادمی علوم آذربایجان، دانشگاه‌های آلمان، آکسفورد و کمبریج پژوهش‌های مشترک برگزار می‌گردد.

الف - امکانات:

- ۱) کتابخانه تخصصی - شبکه اینترنت دپارتمان.
- ۲) مرکز انفورماتیک دپارتمان.
- ۳) موسسه باستان‌شناسی؛ مرکز انفورماتیک، واحدهای مطالعات

فیزیکی، آزمایشگاه فسیل‌شناسی، موزه‌های پژوهشی سه گانه پیش از تاریخ - تاریخی و سکه‌شناسی (سکه، مهر، تابلت)، آزمایشگاه *X-ray* و آزمایشگاه شیمی.

در زمینه سالیابی و مرمت، دکن کالج با سازمان میراث فرهنگی هندوستان همکاری نزدیک و مستمر دارد. دکن کالج دارای مؤسسه باستان‌شناسی نیست و آزمایشگاهها، کتابخانه و مرکز انفورماتیک زیر نظر مستقیم دپارتمان باستان‌شناسی فعالیت می‌کنند.

هر دانشجوی دکتری اتاق مطالعه خاص خود را دارد و هرگونه تجهیزات و ابزار که نیاز داشته باشد، برای او فراهم است و ارایه خدمات کتابخانه‌ای و کامپیوتری برای وی شبانه‌روزی می‌باشد. پرداخت بودجه پژوهش در محدوده مرزهای هندوستان بر عهده دانشگاه است و کار پژوهشی باید بیشتر صحرایی باشد تا کتابخانه‌ای.

ب - شرایط پذیرش دانشجوی دکتری:

هر داوطلبی که دارای مدرک فوق لیسانس باشد، می‌تواند در مقطع دکتری ثبت‌نام کند و اصولاً هیچ آزمون ورودی و کنکور انجام نمی‌شود اما تسلط کامل بر زبان انگلیسی الزامی است. زیرا کلیه منابع علمی دکن کالج به زبان انگلیسی هستند. در دوره دکتری تدریس انجام نمی‌شود و دانشجو فقط به کار پژوهشی می‌پردازد. طول دوره دو تا شش سال است و پس از آنکه دانشجو به اختیار خود موضوعی را برگزید و استاد راهنما نیز مشخص گردید و شورای تحصیلات تکمیلی دانشگاه هر دو را تأیید کرد، می‌تواند به تنظیم رساله بپردازد. دانشجوی دکتری پس از گزینش، بلافاصله بورسیه می‌شود و به لحاظ تأمین مخارج تحصیل و تحقیق هیچ مشکلی ندارد.

پ - شرایط اعضای هیأت علمی مقطع دکتری:

استاد راهنمای دانشجو باید دارای درجه علمی استادی (*prof.*) و استاد مشاور وی نیز دارای درجات علمی (*prof.*) یا دانشیاری باشند. داوطلب عضویت در هیأت علمی مقطع دکتری می‌باید دارای مدرک دکتری و حداقل چهارسال کار تحقیقی باشد تا بتواند درجه استادیاری دریافت کند و پس از گذراندن چندین پروژه پژوهشی موفق و ارایه مقالات علمی وزین و مستند می‌تواند نامزد دریافت درجه دانشیاری شود. پروفیسور راج گورو پس از ۲۵ سال کار تحقیقی به درجه استادی نایل گردید!

دانشگاه تربیت مدرس

در سال تحصیلی ۱۳۷۹ - ۱۳۷۸ گروه باستان‌شناسی این دانشگاه سه دانشجوی دکتری را پذیرفته است. شرط پذیرش در مقطع دکتری این دانشگاه، داشتن مدرک فوق لیسانس باستان‌شناسی، موفقیت در کنکور ورودی (آزمون از دروس دوره فوق لیسانس) و موفقیت در آزمون سطح پیشرفته زبان انگلیسی است. دانشجویان پذیرفته شده پس از آنکه ۲۳ واحد درسی را گذراندند، می‌توانند به گزینش اساتید راهنما و مشاور و تنظیم رساله بپردازند. البته تنها استاد راهنمای این گروه دکتر محمود طاووسی (استاد زبان‌شناسی) می‌باشند.

وضعیت برنامه‌های پژوهش میدانی دانشجویان دکتری تاکنون تدوین نگریده است. مدت دوره نیز چهار سال می‌باشد. دروس پایه دکترای باستان‌شناسی دانشگاه تربیت مدرس عبارتند از:

مطالعات جغرافیایی و اکولوژیکی در مناطق باستانی ایران، بررسی سیستماتیک آثار باستانی مناطق مختلف ایران، تحقیق باستان‌شناختی روی منابع اسلامی، کاربرد عکسهای هوایی و ماهواره‌ای در باستان‌شناسی و شناخت‌شناسی (اختیاری). ارزش هر کدام از این دروس ۲

جغرافیایی، باستان گیاه‌شناسی، باستان فلزکاری، هیتیت‌شناسی، اورارتو شناسی، آسیای مرکزی، قفقاز، تاریخ هنر تمدن اسلامی و عثمانی، باستان‌شناسی کلاسیک.

آزمایشگاه سالیابی، آزمایشگاه انسان‌شناسی فیزیکی، کارگاه مرمت و حفاظت، موزه پژوهشی و کتابخانه مرکزی (مرتبط با کتابخانه‌های دانشگاه آکسفورد) و آزمایشگاه باستان‌شناسی هسته‌ای.

۴) مؤسسه باستان‌شناسی دریایی در بندر بودروم.

ب - شرایط پذیرش دانشجو در مقطع دکتری:

داوطلب باید دارای مدرک فوق لیسانس باستان‌شناسی یا انسان‌شناسی با معدل حداقل *B* باشد، کنکور ورودی علاوه بر دروس دوره فوق لیسانس، شامل آزمون انگلیسی و یکی از زبانهای آلمانی یا فرانسه - و برای داوطلبان خارجی - ادبیات ترکی نیز می‌شود و اگر داوطلب به تحصیل در باستان‌شناسی کلاسیک گرایش داشته باشد، باید در آزمون ادبیات لاتین و یونانی پذیرفته گردد. طول دوره پنج سال است و دانشجو پس از موفقیت در دروس تخصصی و پژوهشهای میدانی، می‌تواند به تنظیم رساله بپردازد.

پ - شرایط اعضای علمی مقطع دکتری:

اعضای علمی مقطع دکتری از میان ورزیده‌ترین و مجرب‌ترین استادان باستان‌شناسی دارای درجات علمی استادی (*prof.*) و دانشیاری برگزیده می‌شوند. در این دانشگاه کسب درجه دانشیاری و استادی دو شرط اساسی دارد:

الف - داشتن کارنامه علمی درخشان.

ب - موفقیت در آزمون کسب رتبه علمی.

استاد راهنمای دانشجوی دکتری از میان استادان با درجه (*prof.*) برگزیده می‌شوند و اساساً استادان دانشیار فقط صلاحیت مشاوره دانشجو را دارند. کما اینکه دانشجو از بورس تحقیقاتی بهره‌مند است، این دانشگاه از دانش استادان مدعو دانشگاههای آلمان، آمریکا، بریتانیا و آکادمی علوم آذربایجان بهره‌مند است.

ت - دروس کلاسی مقطع دکتری:

دانشجوی دکتری پیش از شرکت در برنامه‌های پژوهشی میدانی و تنظیم رساله می‌باید موفق به گذراندن دروس تخصصی مرتبط با گرایش خود می‌باشد. از مهمترین و شاخص‌ترین دروس گرایش پیش از تاریخ و دوران تاریخی به چند مورد زیر اکتفا می‌گردد:

دیرین محیط زیست، دیرین اقلیم‌شناسی، دیرین گیاه‌شناسی، دیرین‌گرده‌شناسی، آنالیز مواد، باستان فلزکاری، سنجش از دور، مدیریت منابع علمی، تحلیل کامپیوتری داده‌ها، بررسی ژئو فیزیکی، باستان‌شناسی هسته‌ای، زمین باستان‌شناسی، علوم باستان‌شناختی و شیمی استخوان.

دکن کالج؛ هندوستان

دانشگاه دکن کالج در شهر پونا (در نزدیکی بمبئی) قرار دارد. سابقه این دانشگاه به بیش از یک قرن می‌رسد و کالجهایی که بیش از یک قرن سابقه داشته باشند، بر اساس قوانین آموزش عالی هندوستان به سطح دانشگاه ارتقا می‌یابند. دکن کالج دارای دو دپارتمان باستان‌شناسی و زبان‌شناسی است و مؤسسان آن دکتر هاسموخ سانکالیا و دکتر سرجان مارشال بودند. مکتب باستان‌شناسی هندوستان، انگلیسی می‌باشد.

الف - امکانات:

کتابخانه مرکزی با شبکه اینترنت، مرکز شبانه‌روزی کامپیوتر (*Computer centre of Archaeology*) با شبکه اینترنت، آزمایشگاه رسوب‌شناسی، آزمایشگاه گیاه باستان‌شناسی، آزمایشگاه انسان‌شناسی

شام، حفاظت و مرمت آثار دوران اسلامی، بررسی نظریه‌های باستان‌شناسی دروان اسلامی (اختیاری). ارزش هر کدام از این دروس ۲ واحد است.
الف - فهرست اعضای هیأت علمی مقطع دکترای باستان‌شناسی دانشگاه تربیت مدرس:

واحد است.
دروس اختصاصی گرایش اسلامی نیز عبارت است از:
جغرافیای تاریخی - فرهنگی سرزمینهای اسلامی، حکمت و هنر اسلامی، بررسی کلی باستان‌شناسی دوران اسلامی مکتب ایران I و II، بررسی کلی باستان‌شناسی دروان اسلامی مکاتب مصر و مغرب و

نام	درجه علمی	تخصص	دانشگاه محل تحصیل
دکتر محمود طاووسی	استاد	زیان‌شناسی	تهران ۱۹۷۵
دکتر حمید خطیب شهیدی	استادیار	باستان‌شناسی - تمدن اورارتو	رم ۱۹۷۶
دکتر علیرضا نوبری	استادیار	باستان‌شناسی - تمدن اورارتو	سورین ۱۹۷۸
دکتر محمد رحیم صراف	استادیار	باستان‌شناسی - پیش از تاریخ ایران	مونیک ۱۹۷۷
دکتر علی اصغر میرفتاح	استادیار	باستان‌شناسی - پیش از تاریخ ایران	لندن
دکتر جلال الدین رفیع‌فر	دانشیار	دیرین‌انسان‌شناسی	سورین ۱۹۸۸
دکتر م. ی. کیانی	دانشیار - مدعو	باستان‌شناسی - دوران اسلامی	لندن ۱۹۷۰
دکتر سوسن بیانی	دانشیار - مدعو	باستان‌شناسی - دوران اسلامی	لندن ۱۹۷۵
دکتر خادمی	استادیار		
دکتر صفاران	استادیار	مرمت - هنر	لیژ

ب - امکانات:
کتابخانه تخصصی و موسسه باستان‌شناسی دانشگاه تربیت مدرس هنوز در مرحله تشکیل و تکمیل می‌باشند و احتمالاً تا سال ۱۳۸۰ به بهره‌برداری برسند.
- آزمایشگاه سالیابی *CI4* این دانشگاه نیز هنوز پس از دو سال به بهره‌برداری نرسیده است.

الف - پتانسیل کنونی هیأت علمی دانشگاه تهران برای دوره دکتری:
تشکیل می‌شود.
تأسیس مقطع دکترای باستان‌شناسی در گروه باستان‌شناسی دانشگاه تهران از طرحهای در دست اقدام است.
الف - پتانسیل کنونی هیأت علمی دانشگاه تهران برای دوره دکتری:

نام	درجه علمی	تخصص	دانشگاه محل تحصیل
دکتر بهمن فیروزمندی	استادیار	باستان‌شناسی - هزاره اول پ. م.	آنکارا ۱۹۸۴
دکتر سوسن بیانی	دانشیار	باستان‌شناسی - دوران اسلامی	لندن ۱۹۷۵
دکتر حسن طلایی	استادیار	باستان‌شناسی - عصر آهن	منچستر ۱۹۸۴
دکتر مسعود آذرنوش	استادیار	باستان‌شناسی - دوران تاریخی ایران	کالیفرنیا ۱۹۸۴
دکتر هایدیه لاله	استادیار	باستان‌شناسی - دوران اسلامی	سورین ۱۹۸۸
دکتر م. ی. کیانی	دانشیار - مدعو	باستان‌شناسی دوران اسلامی	لندن ۱۹۷۰
دکتر جلال الدین رفیع‌فر	دانشیار - مدعو	دیرین‌انسان‌شناسی	سورین ۱۹۸۸

- ب - امکانات:**
- ۳- راهنمای تحصیلات تکمیلی *NES* ۱۹۹۵-۹۶.
 - ۴- راهنمای تحصیلات تکمیلی دانشگاه کالجاری ۱۹۹۵-۹۶.
 - ۵- راهنمای تحصیلات عالی دانشگاه مک مستر ۱۹۹۴.
 - ۶- راهنمای تحصیلات تکمیلی دانشگاه پنسیلوانیا ۱۹۹۶.
 - ۷- مطالب این بخش به کمک آقای دکتر عباس علیزاده تنظیم گردید.
 - ۸- راهنمای تحصیلات تکمیلی دانشگاه ملی استرالیا ۱۹۹۶.
 - ۹- مطالب این بخش (دانشگاه هامبورگ) به کمک آقای حسن اکبری، دانشجوی دکترای باستان‌شناسی دانشگاه هامبورگ، تنظیم گردید.
 - ۱۰- مطالب این بخش (دانشگاه سورین) به کمک سرکار خانم دکتر هایدیه لاله تنظیم گردید.
 - ۱۱- بولتن رسمی وزارت فرهنگ ترکیه ۱۹۹۸.
 - ۱۲- مطالب این بخش (دکن کالج) به کمک آقای دکتر محمود میراکندری تنظیم گردید.
- ۱۱- تا آنجا که ممکن بود سعی شد تا اطلاعات دقیقی از امکانات دانشگاه تهران و دانشگاه تربیت مدرس ارائه شود، لیکن از خوانندگان گرامی خواهشمندیم نواقص را به ما تذکر دهند.
- ۱- راهنمای تحصیلات تکمیلی دانشگاه کمبریج ۱۹۹۵-۹۶.
۲- راهنمای تحصیلات تکمیلی *UCL* کالج ۱۹۹۵-۹۶.